

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.111:81'25

О. В. Зосімова, Ю. С. Лисянська

ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПОВІСТІ МАРКА ВОВЧКА «ІНСТИТУТКА»

У статті розглянуто проблему відтворення культурно маркованої лексики в англomовному перекладі повісті Марка Вовчка «Інститутка», автором якого є Олесь Коваленко. З'ясовано, що найчастіше перекладач застосовує приблизний переклад, а саме: функціональні аналоги (метод уподібнення / субституції), родo-видову заміну (гіперонімічне перейменування / генералізацію) та опис (пояснення, тлумачення) / дескриптивну перифразу. Також Олесь Коваленко досить вдало використовує ситуативні відповідники (контекстуальну заміну).

Ключові слова: культурно маркована лексика, переклад, функціональні аналоги (уподібнення), генералізація, описовий метод, контекстуальні заміни.

Zosimova O., Lysianska Yu. Conveying the Meaning of Culturally Marked Vocabulary in the English Translation of the Novella «Instytutka» by Marko Vovchok. Various aspects of material and spiritual life of a nation are reflected in the lexical items that can be unique to a particular language. Words and phrases encoding cultural information pose a challenge for translators of fiction as they always have to choose between preserving the national colouring (connotations) of this type of lexis and making it comprehensible to the readers in the target language. Although the problem of finding the most adequate ways to convey the meaning of culturally marked vocabulary has often been discussed in translation studies, there are still many debatable issues, which need a thorough analysis. Thus, the topicality of our study is determined by the necessity of further research in this field that will give us an opportunity to see the main tendencies in the sphere of translating Ukrainian literary classics and contemporary fiction into English.

The aim of our study is to identify the main ways of conveying the meaning of culturally marked vocabulary in the English translation of the novella «Instytutka» by Marko Vovchok. Our tasks are as follows: to validate the usage of the term 'culturally marked vocabulary' in translation studies; to describe the ways of conveying the meaning of the vocabulary with a national and cultural component in the English translation of Marko Vovchok's novella «Instytutka»; to determine whether the employment of certain translation strategies is justified in particular contexts.

The analysis of the text and its translation done by Oles Kovalenko shows that different ways of conveying the meaning of culture-specific vocabulary are applied, namely: functional analogues (adaptation / substitution), hyperonymic renaming (generalization), and description (explication). Also, the translator quite adequately employs situation (contextual) equivalents.

Though the cultural connotations are not often preserved in the English version of the novella in question, the choice of translation strategy and the following transformations is mostly justified. Oles Kovalenko does not overload the English text with incomprehensible calques or transliterated terms and their explanations in the notes that makes the novella quite understandable and easy to read.

Key words: *culturally marked vocabulary, translation, functional analogues (adaptation), generalization, description, contextual equivalents.*

Вступ

Невід'ємною ознакою пізнання культурних здобутків іншомовної країни є вивчення її національної літератури. Художня література є осередком, що уособлює дух народу та віддзеркалює його історичний і духовний розвиток. Перед перекладачами літературних творів постає непросте завдання – з максимальною точністю передати національний колорит, а також неповторний ідіостиль кожного окремого автора.

Проблема адекватного відтворення в перекладі культурно та стилістично маркованої лексики досі остаточно не розв'язана. Як саме відтворити безеквівалентну або стилістично забарвлену лексику іноземною мовою, аби передати весь колорит та при цьому не втратити основного змісту? Лексичні одиниці з національно-культурним компонентом становлять досить великий і неоднорідний шар: вони позначають усе те, що є характерним для культури, побуту, традицій кожного народу впродовж різних історичних епох. Сюди, як правило, входять словесні засоби вираження реалій, ономастична й частково діалектна лексика, одиниці для передачі звертань, символів, кольорів тощо (Паламарчук, & Чмир, 2010: 100).

Особливості перекладу культурно маркованої лексики є предметом дослідження багатьох учених. Зокрема, цій проблемі приділили увагу у своїх працях К. Буслаєва (2000), В. Виноградов (2001), С. Влахов та С. Флорин (1980), Р. Зорівчак (1989), О. Зосімова й О. Піскун (2018), Н. Карпенко й М. Клавкіна (2020), Ю. Чала (2006), О. Шум (2020), М. Яскот і Ю. Ганошенко (2015) та ін. Водночас чимало

дискусійних питань досі остаточно не розв'язані. Отже, актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю подальшого вивчення цієї проблеми на матеріалі широкого кола текстів світової літературної спадщини, зокрема англomовних перекладів творів класичної та новітньої української літератури.

Мета статті полягає у визначенні основних способів відтворення культурно маркованої лексики в англomовному перекладі повісті Марка Вовчка «Інститутка». Досягнення поставленої мети передбачає виконання конкретних завдань: 1) обґрунтувати доцільність використання в перекладознавстві терміна “культурно маркована лексика”; 2) окреслити способи відтворення лексики з національно-культурним компонентом в англomовному перекладі повісті Марка Вовчка «Інститутка»; 3) визначити, наскільки виправданим є застосування певних перекладацьких стратегій.

Методи дослідження

У дослідженні насамперед було використано метод суцільної вибірки (на етапі добору матеріалу – виокремлення культурно маркованих одиниць у тексті повісті) і базові методи лінгвістичного та перекладознавчого аналізу: аналітично-описовий і зіставний – для порівняння семантики культурно маркованої лексики в оригіналі та її відповідників у перекладі.

Виклад основного матеріалу

У лінгвістиці та перекладознавстві існують різні терміни на позначення лексики з національно-культурним компонентом, а саме: безеквівалентна лексика, конотативна лексика, фонові лексика, конотативні слова, національно маркована лексика, реалії, екзотизми та ін. Деякі англійські дослідники, зокрема Дж. Лайонз і П. Ньюмарк для номінування відповідного поняття використовують терміни “cultural words” і “cultural terms” (Зорівчак, 1989: 57). М. Яскот і Ю. Ганошенко послуговуються запозиченим зі сфери культурології терміном “культурема” (Jaskot, & Ganoshenko, 2015), Ю. Чала, з огляду на загальні підходи, застосовані в її дисертаційній студії, – терміном “культурно-маркований знак” (Чала, 2006).

У нашому дослідженні надаємо перевагу найбільш прозорому й загальному термінові “культурно маркована лексика”, що охоплює,

по-перше, власне реалії, тобто «слова (і словосполучення), що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального та історичного розвитку) одного народу й чужі для іншого» (Влахов, & Флорин, 1980: 47). По-друге, цей термін можна вживати також щодо асоціативних реалій (за класифікацією В. Виноградова) – вегетативних та анімалістичних символів, символіки кольорів, фольклорних, історичних, літературних і мовних алюзій (Виноградов, 2001: 110–112). Не заперечуючи доцільність використання класичного для вітчизняного перекладознавства терміна “реалія”, більш простим і загальнозрозумілим усе ж таки вважаємо поняття “культурно маркованої лексики” також через те, що в англійській мові слово “realia” (уживають тільки в множині) позначає ‘звичайні предмети, які використовують у класі з навчальною метою’ (Oxford), тобто різновид наочності. Тому вживання терміна “realia” без спеціальних пояснень в англomовному дискурсі може дезорієнтувати читача або слухача.

Отже, розглянемо основні способи відтворення культурно маркованої лексики на матеріалі аналізу українського тексту повісті Марка Вовчка «Інститутка» (Вовчок Марко) та його перекладу англійською мовою Олесея Коваленка (Vovchok Marko, 1983).

Частіше за будь-який інший спосіб перекладач застосовує **приблизний переклад** досліджуваної лексики. С. Влахов і С. Флорин зазначають, що «приблизний переклад реалій, як підказує сама назва, не є адекватним; він передає зміст відповідної одиниці не повністю, а що стосується національного й /або історичного колориту, то про нього читач може здогадуватися, лише якщо митець-перекладач зумів підказати це своїм вибором засобу вираження» (Влахов, & Флорин, 1980: 92). Згідно з класифікацією болгарських дослідників, приблизний переклад реалізується за допомогою застосування принципу заміни, коли, наприклад, родові поняття використовують замість видового (прийом генералізації); уживання функціональних аналогів; опису, пояснення, тлумачення (Влахов, & Флорин, 1980: 90–92).

Чимало одиниць культурно маркованої лексики, ужитих у тексті повісті «Інститутка», що позначають соціальний статус особи, було відтворено в перекладі за допомогою **функціональних аналогів** (метод **уподібнення** за термінологією української дослідниці Р. Зорівчак (Зорівчак, 1989: 135)). Наприклад: *князь* – *prince*; *пани* – *gentry*. У контексті, де слово *пан* (та його похідні) позначає хазяїна, власника

кріпаків, його перекладено як *master*, відповідно, *pani* – *old mistress*; *панночка* – *young mistress*. Ужите в порівнянні слово *царівна* в англійському варіанті повісті відтворено як *princess* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983).

Поняття *хутір* – ‘відокремлене селянське господарство разом із садибою власника’ (Словник); ‘мале сільське, часто однодвірне поселення поза селом’ (Гуржій, Шевченко, & Авраменко, 2013) – відтворено в тексті перекладу в різних варіантах, наприклад: *estate*, *hamlet* (cf.: Зосімова, & Пісун, 2018: 247). Якщо перший варіант передбачає явну генералізацію значення та певну втрату його змісту без належного контексту (*estate* – будь-який маєток), то лексема *hamlet* є вдалим функціональним аналогом, адже має в англійській мові значення невеличкого поселення, зазвичай меншого за село (Oxford), хоча певні семантичні відмінності, зокрема в аспекті національного колориту, також неминучі.

Переклад за допомогою функціонального аналога є досить адекватним, якщо поодинокі випадки заміни реалії на нейтральну суттєво не вплинуть на колорит твору загалом. Тому перекладач вдається саме до цього методу.

Назви деяких страв національної кухні також були відтворені Олесем Коваленком за допомогою методу уподібнення (субституції), тобто шляхом пошуку в мові-реципієнті схожих за семантикою слів – функціональних аналогів, наприклад: *галушки* – *dumplings*. В іншому контексті для відтворення реалії *галушки* перекладач використав принцип **контекстуальної заміни**, скориставшись **ситуативним відповідником**, що загалом трансформує контекст: ...коли б оце не *галушки*, я б тобі одказав! (Вовчок Марко) – ...if it weren't for **supper**, you'd surely hear a good one from me! (Vovchok Marko, 1983), де *supper* – буквально ‘вечеря’.

Те саме спостерігаємо зі словом *піч*. Зокрема, оскільки в англійській культурі не існує лексеми на позначення печі як невід’ємного предмета побуту, що використовувався для опалення приміщення та приготування їжі, а також як тепле й затишне місце для відпочинку та снання, перекладач просто узагальнив це поняття, замінивши його на відповідник із більш широким значенням, що є цілком доречним у контексті: *Коло печі була, паночку...* (Вовчок Марко) – *I've been in the kitchen...* (Vovchok Marko, 1983), тобто буквально: ‘Я була в кухні’.

Досить часто принцип заміни нейтралізує значення вихідного слова. Значення лексеми *kitchen* ('кухня') не передає національного колориту української реалії *піч*, що являє собою одночасно кухню, пекарню та ліжко. Окрім того, піч була місцем, де кожен міг вигріти будь-які хвороби. Українська піч здавна символізувала святе місце, де жінка народжувала дитину (Дмитрусенко, 2017). Отже, піч, на нашу думку, можна вважати асоціативною реалією.

Як бачимо, наведені вище приклади контекстуальної заміни певною мірою близькі до іншого поширеного способу перекладу культурно маркованої лексики, а саме **гіперонімічного перейменування (генералізації)**. Олесь Коваленко замінює видові поняття родовими в досить багатьох випадках: *четверик* – *carriage*; *світлиця* (зазвичай 'чиста, світла, парадна кімната в будинку' (Словник)) – *room* (ця нейтральна лексема позначає будь-яку кімнату в англійській мові); *божничок* (божник – 'поличка з образами' (Словник)) – *icon*; *покої* ('пишне, багате приміщення' (Словник)) – *building* ('будівля'); *діво́ча – servant's room* ('кімната для слуг'); *рушник* – *towel*; *кумо моя мила* – *my dear relative (relative* – 'родич / родичка'), *москаль* – *soldier*, *гості-панічи* – *gentlemen* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983).

При цьому використання гіперонімів у наведених прикладах зумовлює втрату образного компонента та його збідності (*світлиця*, *рушник* тощо). Змінюється, безумовно, також і денотативне значення лексеми. Наприклад, слово *четверик* має значення 'чотири коней в одному запрягу' (Словник), тоді як *carriage* позначає транспорт, запряжений будь-якою кількістю коней, що засвідчує, зокрема, дефініція та приклад уживання слова, наведений у словнику Collins Online Dictionary, а саме: *The President-elect followed in an open carriage drawn by six beautiful gray horses* (Collins).

Поза сумнівом, яскравим прикладом культурно маркованої лексики є фразеологічні одиниці, що, за словами С. Влахова й С. Флорина, посідають чи не перше місце на «шкалі неперекладності або важкоперекладності» (Влахов, & Флорин, 1980: 179). Олесь Коваленко широко використовує функціональні аналоги для перекладу культурно маркованих фразеологізмів та прислів'їв, як-от: *Дивиться на його, як козел на нові ворота* – *Gaped at Prokip like he was seeing a white crow*; *...неначе той індик переяславський* – *... as vain as a peacock*; *...комахою й налазять і налазять* – *...they kept coming in droves*; *...скинула*

з себе наче жабу – *she shook it off, as if it were a bee*; Мандрівочка – рідна тіточка – *The road's my home* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983). Деякі вжиті в повісті сталі вислови мають в англійській мові повні або часткові фразеологічні еквіваленти, тому не викликають труднощів у процесі перекладу: ...і душі немає живої – *and not a soul around*; не такий чорт страшний, як намальований! – *The devil's not as terrible as he's painted*; Воли в ярмі, та й ті ревуть – *Even oxen in a yoke bellow*; Хоч живцем мене з'їсте тепер – *You may eat me alive for all I can*; Не було в його ні духу, ні сили – *He had neither strength nor spirit* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983). Чимало із цих висловів походять із Біллії, тобто зі спільного для двох народів джерела.

Загалом же, працюючи з фразеологізмами, перекладач повісті «Інститутка» здебільшого користувався методом **описового перекладу** або ж добирав **ситуативні відповідники**, як-от: *так вони і липнуть до того, як мухи до меду* – *They were attracted by all that stuff*; *я тебе з світу зжену!* – *I'll make short work of you*; *дознає неборак, по чом ківши лиха* – *The poor fellow has some nasty surprise coming*; *оплакана годинонька твоя* – *Who could imagine a worse fate?*; *дивиться так, що аж молоко кисне* – *she makes you wither just by staring at you* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983).

За допомогою опису, що відповідає конкретній ситуації, О. Коваленко переклав слово *москаль* у главі, де йдеться про нового кухаря: *Згодили якось москаля з міста за куховара* – *A retired soldier from the town was hired to do the cooking* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983).

Описовий переклад також трапляється в перекладі українських традиційних предметів побуту та одягу, як-от: *кожух* – *a sheepskin coat*. Значення лексеми *панищина* перекладач також відтворює за допомогою опису: *Прогнала пані Катрю з двора на панищину...* – *The mistress drove Katrya out of the house to work in the fields* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983). Те саме спостерігаємо з лексемою *поденищина*, що означає роботу на один день. Перекладач генералізує значення слова й перефразовує речення загалом: *Рано-ранісінько схоплюся і біжу на поденищину* – *I would get up quite early and run to the work I found* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983). Саме такий спосіб перекладу, як описовий, дає змогу читачеві не відволікатися на поняття, яких не існує в його культурі та мові, а читати твір, не втрачаючи основного змісту.

Також цікавим прикладом застосування описового методу є переклад слова *кум*, що не має прямого відповідника в англійській мові: *кум-полковник* – *The colonel, who had agreed to be the godfather* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983), тобто ‘полковник, який погодився бути хрещеним батьком’.

Незважаючи на те, що денотативне значення слів у наведених прикладах є дещо відмінним, загалом дібрані перекладачем відповідники передають сутність українських реалій.

О. Коваленко вдається до використання описового методу, або методу тлумачення / пояснення, коли немає іншого варіанта: поняття, яке немає сенсу відтворювати за допомогою транскрипції чи кальки, доводилося просто пояснювати. Наприклад, в одному з розділів повісті пані говорить до куховара-москаля: ...*Тільки гляди в мене, – не розледащій між моїми вовкодухами* (Вовчок Марко). Українська лексема *вовкодух*, що має значення ‘зла людина’ (Словник), в оригіналі твору стосувалася кріпаків, які працювали на пані. У варіанті перекладу О. Коваленка її було відтворено як *lazy rabble* (Vovchok Marko, 1983). Англійська лексема *rabble* має значення ‘чернь’ (*lazy* – ‘ледачий’). Отже, обравши цей варіант перекладу, О. Коваленко в такий спосіб передав ставлення пані до своїх кріпаків, не втративши при цьому загальної конотації вислову, повний переклад якого звучить так: ...*But mind you, don't get slack here among my lazy rabble* (Vovchok Marko, 1983).

У тексті повісті згадано назву свята Великодня, яка, поза сумнівом, у багатьох слов'янських мовах позначена національним колоритом (пор.: *Пасха*). Однак, зважаючи на те, що це найбільше релігійне свято всіх християн і, відповідно, поняття, відоме в англійській культурі, О. Коваленко не став заплутувати читача транслітерацією слова *Великдень*. При цьому він додав до лексеми *Easter* слово *party* (‘вечірка, святкування’), щоб розтлумачити в контексті, чому Прокіп мав такий веселий і щасливий вигляд: *Серце в мене замерло, а він веселий як на Великдень – My heart missed a beat, but he looked happy as at an Easter party* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983).

До речі, такий самий прийом додавання перекладачем використав для відтворення культурно маркованої лексеми *хрестини*. Оскільки в Україні це слово позначає не лише власне обряд хрещення дитини в церкві, але й обов'язкову учту – частування й святкування після обряду (Словник), О. Коваленко переклав її як *christening party* (Vovchok Marko, 1983).

Інший приклад використання методу тлумачення фіксуємо в перекладі фраз: *Обдеруть мене тепереньки, як тую липку!* – *My property will now run to ruin; ... як билина в полі – alone in the world; А пані як гляне на його, – аж іскри із очей скакнули, на лиці минеться – But the mistress's eyes glittered with rage; she flashed an angry glance at him, and there was a terrible expression on her face* (Вовчок Марко; Vovchok Marko, 1983).

Висновки

У результаті дослідження англомовного перекладу твору Марка Вовчка «Інститутка» можна стверджувати, що більшість культурно маркованих лексичних одиниць відтворено за допомогою функціональних аналогів (методу уподібнення), родо-видової заміни (гіперонімічного перейменування / генералізації), описового перекладу та ситуативних відповідників (контекстуальної заміни). Найчастіше перекладач застосовував функціональні аналоги, коли вдавалося віднайти подібну за змістом та функціями реалію в англійській мові. Доволі вдало, на наш погляд, Олесь Коваленко використовував також метод описового й контекстуального перекладу. Хоча застосування цих способів не дало можливості зберегти національно-культурну конотацію лексем, у більшості випадків це було виправданим: відповідні лексичні одиниці не були ключовими для змісту чи розкриття ідеї твору, а переобтяження його незрозумілими кальками чи транслітерованими реаліями з поясненнями в примітках тощо ускладнило б сприйняття тексту англомовним читачем.

Перспективи дослідження вбачаємо у вивченні способів відтворення емоційно забарвленої лексики в англомовних перекладах творів класичної та сучасної української літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Буслаєва, К. О.** (2000). Особливості передачі українських реалій засобами англійської мови у перекладі історичної повісті І. Франка «Захар Беркут». *Вісн. Запоріж. держ. ун-ту*, 1, 31–34. 2. **Виноградов, В. С.** (2001). *Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы)*. Москва: Изд-во Ин-та общего среднего образования РАО. 3. **Влахов, С., & Флорин, С.** (1980). *Непереводимое в переводе*. Москва: Междунар. отношения. 4. **Гуржій, О. І., Шевченко, О. М., & Авраменко, А. М.** (2013). Хутір. В *Енциклопедія історії України*. (Т. 10: Т–Я). Київ: Наук. думка. 5. **Дмитрусенко, М.** (2017). Українська піч... Що приховують вікові традиції? Узято з <https://www.ukranorama.gr/ua/ukrajina/kultura/1899-ukrajinska-pich-shcho-prikhovuyut-vikovi-traditsijji>.

6. **Зорівчак, Р. П.** (1989). *Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози)*. Львів: ЛДУ. 7. **Зосімова, О. В., & Пискун, О. Д.** (2018). Способи відтворення реалій в англomовних перекладах поем Тараса Шевченка «Катерина» та «Наймичка». *Лінгвістичні дослідження*, 48, 244–251. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1242941>.
8. **Карпенко, Н. А., & Клавкіна, М. О.** (2020). Відтворення національно маркованої лексики в перекладі українських казок англійською мовою. *Лінгвістичні дослідження*, 53, 76–84. <https://doi.org/10.34142/23127546.2020.53.07>.
9. **Паламарчук, О. Л., & Чмир, О. Р.** (2010). Українська національно маркована лексика у міжслов'янських перекладах. У *Компаративні дослідження слов'янських мов і культур*. Спец. випуск (с. 99–104). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
10. **Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980)**. Узято з <http://sum.in.ua/>.
11. **Чала, Ю. П.** (2006). Відтворення культурно-маркованих знаків Вікторіанської доби в українських перекладах. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.
12. **Шум, О.** (2020). Особливості відтворення стилістично маркованої лексики в перекладі (на прикладі німецькомовного варіанта роману О. Забужко «Польові дослідження з українського сексу»). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 31 (2), 311–315.
13. **Collins English Dictionary online**. Узято з <https://www.collinsdictionary.com/>.
14. **Jaskot, M. P., & Ganoshenko, I.** (2015). Culturemes and Non-Equivalent Lexis in Dictionaries. *Cognitive Studies*, 15, 115–124.
15. **Oxford Learner's Dictionaries**. Узято з <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>.

ДЖЕРЕЛА

1. **Вовчок, Марко.** *Інститутка*. Узято з <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=457>.
2. **Vovchok, Marko.** (1983). *After Finishing School: A Story* (Oles Kovalenko, transl.). Kyiv: Dnipro.

REFERENCES

1. **Buslaieva, K. O.** (2000). Osoblyvosti peredachi ukrainskykh realii zasobamy anhliiskoi movy u perekladі istorychnoi povisti I. Franka «Zakhar Berkut» [Special features of the process of rendering Ukrainian realia into English in the translation of I. Franko's historical novella «Zakhar Berkut». *Visn. Zapor. derzh. un-tu – Zaporizhzhia State University Journal*, 1, 31–34 [in Ukrainian].
2. **Vinogradov, V. S.** (2001). *Vvedenie v perevodovedenie (obshchie i leksicheskie voprosy)* [Introduction to translation studies (general and lexical issues)]. Moskva: Izd-vo In-ta obshchego srednego obrazovaniia RAO [in Russian].
3. **Vlakhov, S., & Florin, S.** (1980). *Neperevodimoe v perevede* [The untranslatable in translation]. Moskva: Mezhdunar. otnosheniia [in Russian].
4. **Hurzhi, O. I., Shevchenko, O. M., & Avramenko, A. M.** (2013). Khutir [Hamlet]. In *Entsyklopediia istorii Ukrainy – Encyclopedia of the History of Ukraine*. (Vol. 10). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
5. **Dmytrusenko, M.** (2017). Ukrainka pich... Shcho prykhovuiut vikovi tradytsii? [Ukrainian oven... What do age-old traditions hide?]. Retrieved from <https://www.ukranorama.gr/ua/ukrajina/kultura/1899-ukrajinska-pich-shcho-prikhovuyut-vikovi-traditsiji> [in Ukrainian].
6. **Zorivchak, R. P.** (1989). *Realii i pereklad (na materialii anhломovnykh perekladiv ukrainskoi prozy)* [Realia and translation (based on English translations of Ukrainian prose)]. Lviv: LDU [in Ukrainian].
7. **Zosimova, O. V., & Piskun, O. D.** (2018). Sposoby vidtvorennia realii v anhломovnykh perekladakh poem Tarasa Shevchenka «Kateryna» ta

«Naimychka» [Ways of conveying the meaning of realia in English translations of Taras Shevchenko's poems «Kateryna» and «The Servant-Girl»]. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic research*, 48, 244–251. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1242941> [in Ukrainian].

8. **Karpenko, N. A.**, & Klavkina, M. O. (2020). Vidtvorennia natsionalno markovanoi leksyky v perekladi ukrainskykh kazok anhliiskoiu movoiu [Rendering of nationally marked vocabulary in translation of Ukrainian fairy tales into the English language]. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic research*, 53, 76–84. <https://doi.org/10.34142/23127546.2020.53.07> [in Ukrainian].

9. **Palamarchuk, O. L.**, & Chmyr, O. R. (2010). Ukrainska natsionalno markovana leksyka u mizhslovianskykh perekladakh [Ukrainian nationally marked vocabulary in inter-Slavic translations]. In *Komparatyvni doslidzhennia slovianskykh mov i kultur. Spetsialnyi vypusk – Comparative studies of Slavic languages and cultures. Special Issue* (pp. 99–104). Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

10. **Slovnyk ukrainskoi movy: Akademichnyi tlumachnyi slovnyk (1970–1980)** [Dictionary of the Ukrainian language. Academic explanatory dictionary (1970–1980)]. Retrieved from <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].

11. **Chala, Yu. P.** (2006). Vidtvorennia kulturno-markovanykh znakov Viktorianskoi doby v ukrainskykh perekladakh [Recreation of culturally marked signs of the Victorian era in Ukrainian translations]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

12. **Shum, O.** (2020). Osoblyvosti vidtvorennia stylistychno markovanoi leksyky v perekladi (na prykladi nimetskomovnoho varianta romanu O. Zabuzhko «Polovi doslidzhennia z ukrainskoho seksu») [Special features of translation of stylistically marked vocabulary (based on the German-language version of the novel «Field Studies on Ukrainian Sex» by O. Zabuzhko)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Topical Issues in the Humanities*, 31 (2), 311–315 [in Ukrainian].

13. **Collins English Dictionary online**. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/> [in English].

14. **Jaskot, M. P.**, & Ganoshenko, I. (2015). Culturemes and Non-Equivalent Lexis in Dictionaries. *Cognitive Studies*, 15, 115–124 [in English].

15. **Oxford Learner's Dictionaries**. Retrieved from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> [in English].

SOURCES

1. **Vovchok, Marko.** *Instytutka [A Finishing School Graduate]*. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=457> [in Ukrainian].

2. **Vovchok, Marko.** (1983). *After Finishing School: A Story* (Oles Kovalenko, transl.). Kyiv: Dnipro [in English].

Зосімова Оксана Віталіївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри практики англійського усного і писемного мовлення, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна.

Tel.: +38-0572-68-43-25;

E-mail: oksanazosimova@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-5446-2222>

Zosimova Oksana Vitaliivna – Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Practice of Oral and Written English, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; 2 Valentynivska Str., Kharkiv, 61168, Ukraine.

Лисянська Юлія Сергіївна – магістр факультету іноземної філології, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна.

Tel.: +38-066-955-14-70;

E-mail: yulia.lsw@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7779-3131>

Lysianska Yuliia Serhiivna – Master Student at the Faculty of Foreign Philology, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2 Valentynivska Str., Kharkiv, 61168, Ukraine.

Надійшла до редакції 08 січня 2021 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Зосімова О. В., Лисянська Ю. С. Відтворення культурно маркованої лексики в англomовному перекладі повісті Марка Вовчка «Інститутка». *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2022. Вип. 56. С. 339–350. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.25>

APA: Зосімова, О. В., & Лисянська, Ю. С. (2022). Відтворення культурно маркованої лексики в англomовному перекладі повісті Марка Вовчка «Інститутка». *Лінгвістичні дослідження*, 56, 339–350. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.25>